

La școala lui Caragiale

L

-am citit de foarte multe ori... Cu bucuria de a fi descoperit de fiecare dată un Caragiale nou, cu necazul — omenesc și el — că la ultima lectură nu-l aflasem cu totul. Și l-am citit în fel și chip. Amuzându-mă — la început, cu reveniri — apoi, pentru a mai gusta o dată din ce mi-a plăcut prima oară, și, în sfârșit — profesional, cu creionul în mână, cu voce tare — ca să-l aud cum sună; iar în anii din urmă, când m-am pomenit, pe nesimțite, știindu-l puțin pe dinafară — chiar fără text... dar cu textul pe aproape, nu ca să nu uit vreun cuvânt, ci ca să nu pierd nici o virgulă.

Și tot de la început, de la primele lecturi — mărturisesc — am avut o preferință declarată pentru Caragiale-dramaturgul, pentru Teatrul său și, mai ales, pentru Momentele sale. Preferința a rămas, în linii mari, constantă. Și spun „în linii mari“ pentru că recitindu-l și înțelegându-l, cred, mereu mai bine, l-am regăsit pe Caragiale același dramaturg și în schițele nedialogate, și în însemnările satirice, și în nesfârșitele serii de cugetări, aforisme, sfaturi, gogoși, mofături, ba chiar și în versuri, în tot. „Moftangiii“ — la a cincea ori la a zecea lectură, dacă nu chiar la prima — încetau a mai fi o simplă schiță, devenind o galerie de portrete ale unor eroi predestinați parcă să urce pe scenă; „Antologia“, la rîndul ei — un nod de intrigi pentru un sac de piese; versurile — intermezzo-uri lirico-satirice, iar aforismele, cugetările, sfaturile — replici care abia așteptau lumina rampei și ridicarea cortinei. Ceea ce, firește, pentru a nu rămîne un simplu punct de vedere, ar fi trebuit demonstrat... Și ceea ce, nu dintr-o dată și nu fără emoție și îndoieli, mi-am și propus. Dar nu cu argumente teoretice — asta ar mai fi lipsit! — și nici cu studii pretențioase, ci pe viu, adunînd cîteva dintre eroii. ca să zic așa, clasic caragialești — păstrîndu-le datele biografice și trăsăturile caracterologice — punîndu-i în raporturi de viață caragialești și ele și lăsîndu-i să acționeze...

Într-un cuvînt, un exercițiu și un experiment literar. Un experiment care, în caz de reușită, ar fi putut să folosească și unor echipe de teatru care își propun să ofere spectatorilor un „program“ Caragiale mai puțin cunoscut; un experiment care avea să mă ducă în orice caz la o cunoaștere mai profundă nu numai a operei lui Caragiale, ci și a cîtorva dintre „secretele“ creației sale. „Secrete“ care în esență — și aceste prime rînduri, prefățînd experimentul în sine, nu-și propun să le epuizeze — obligă, o dată în plus, pe scriitorul de azi, urmînd exemplul cu adevărat pasionant al lui Caragiale, la o cunoaștere temeinică a vieții. Și — întregind sensul de cunoaștere — la o trăire intensă a evenimentului în curs de desfășurare, la un efort de observație și de sesizare a tot ce e nou, de condamnare a vechiului — și de aci, din nou, spre înțelegerea sensurilor permanente majore ale satirei, farsei, comediei — de interpretare și selectare artistică, de reflectare pasionată și ea, ceea ce pentru scriitorii zilelor noastre ar însemna, în esență, o atitudine comunistă, partinică.